

Motion till riksdagen 2024/25:554

av **Birger Lahti m.fl. (V)**

Industri- och landsbygdspolitik

1 Innehållsförteckning

2 Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3 Inledning.....	4
4 Statens ansvar för landsbygdsfrågorna.....	5
4.1 Omfördelning mellan kommuner	5
5 Infrastruktur.....	6
5.1 Transporter.....	6
5.2 Bredband, telefoni och postservice.....	6
6 Offentlig och privat service på landsbygden.....	7
6.1 Servicekontor.....	7
6.2 Lanthandel och drivmedel	8
6.3 Energiförsörjning.....	8
6.3.1 Elnäten	8
6.4 Banker och betalningar på landsbygden.....	9
7 Företagande, arbete och boende på landsbygden.....	9
7.1 Företagens kapitalförsörjning	10
7.2 God kompetensförsörjning	10
7.3 Möjlighet till utbildning i hela landet	11
7.4 Landsbygdens boende.....	11
7.5 Stöd till livsmedelsförsörjning.....	12
7.5.1 Ökat stöd för lokala och mobila slakterier.....	12
7.5.2 Statligt stöd för arbetsinsatser med rovdjursavvisande stängsel.....	12
7.5.3 Rättvis handelspolitik gentemot småbrukare	13
8 Gröna näringar ger jobb.....	13
8.1 Skogens betydelse.....	13

8.2 Satsa på turismen	14
8.3 Lokalt ledd utveckling	14
9 Vård och läkemedel i hela landet	14
9.1 Apoteken.....	15
10 Utökat nordiskt samarbete.....	15
11 Svensk industri och dess fördelar	16
12 En hållbar mineralpolitik.....	17
12.1 Orterna bör få tillbaka.....	17
12.2 Olika intressens tillvaratagande.....	18
13 En hållbar stålproduktion	18
14 Ett hållbart skogsbruk för en stark skogsindustri med hög förädlingsgrad.....	19
15 Forskning och utveckling	19

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur man garanterar en god mobiltäckning för hela den fastboende befolkningen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Postnord bör ges i uppdrag att tillhandahålla god service av likvärdig kvalitet till alla enskilda medborgare och företag i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Postnord bör få i uppdrag att återgå till att dela ut posten varje vardag i hela landet samt avbryta försöksverksamheten med att bara tömma brevlådor varannan dag och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som innebär att den svenska och danska posten separeras och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur ytterligare servicepunkter i anslutning till servicekontor ska kunna upprättas och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda vilka insatser som behövs för att möjliggöra omställning hos drivmedelsförsäljare på landsbygden och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyldigheten att tillhandahålla platser för dagskasseinsättningar ska gälla alla institut som tillhandahåller betalkonton till företag och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att insättningsmöjligheter för privatpersoner ska ingå i begreppet kontanttjänster och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de statliga aktörerna bör få i uppdrag att redovisa sina investeringar utifrån om de främst sker i städerna eller på landsbygden och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdra åt berörda myndigheter att utforma en modell där delar av studielånet avskrivs för personer som erhåller högskoleexamen och/eller påbörjar arbete inom bristyrken i glesa landsbygdskommuner och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör anta en nationell målsättning om en självförsörjningsgrad på livsmedel på minst 80 procent och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör lägga fram förslag till samverkansprogram för turistnäringen för att stärka näringen och bidra till säsongförlängning och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att införa lokala bäddavgifter och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att skyndsamt ta fram förslag för att garantera hela landets befolkning tillgång till läkemedel och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett lagförslag på hur apoteksombudsverksamheten ska regleras med intentionen att verksamheten även fortsatt ska ske i Apoteket AB:s regi och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen tillsammans med de övriga nordiska regeringarna bör se över det nordiska dubbelbeskattningsavtalet och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör arbeta för bilaterala avtal mellan de nordiska länderna om gränsstatistik så att de som arbetar i ett annat nordiskt land syns i det egna landets statistik och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för utökad nordisk samverkan för framtida landsbygdsutveckling/regionalpolitisk utveckling och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att kartlägga vilka samhällsavgörande industrier och naturresurser som finns och ge förslag på hur en långsiktig plan för desamma skulle kunna upprättas och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att SGU bör få i uppdrag att utreda vilka kritiska metaller som finns i Sverige samt att SGU:s uppdrag bör utökas så att det även innefattar Sveriges mineralförsörjning och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rätten att bryta malm i en fyndighet, s.k. bearbetningskoncession, ska ges endast om ekonomisk lönsamhet är möjlig när hela miljökostnaden, inklusive kostnader för efterbehandling, inkluderas, och att detta bör gälla även vid en utökad brytning i gammal fyndighet och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdra åt berörda myndigheter att utreda hur en degressiv mineralersättning i syfte att främja lokal vidareförädling kan fungera och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att mineralavgiften bör höjas och att pengarna ska avsättas i en gruvfond där huvuddelen av pengarna

- återförs till gruvregionerna för att bl.a. finansiera utbildning, bostadsbyggande och samhällsservice och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Bergsstaten inte ska kunna bevilja undersökningstillstånd, dvs. tillstånd att prospektera mineral för att i framtiden eventuellt kunna bryta i kärnområden för renskötsel samt att fastighetsägare och innehavare av särskild rätt som berörs av ansökan om undersökningstillstånd, t.ex. berörd sameby, alltid ska ges rätt att yttra sig över ansökan och tillkännager detta för regeringen.
 25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheter och institutioner bör se över hur klimat kan prioriteras i tillståndsprocessen och tillkännager detta för regeringen.
 26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med hur man från statligt håll kan bidra till att skogsindustrin tillsammans med forskningsvärlden ges möjligheter till omställning och hållbarhet för att skapa högst samhällsnytta och tillkännager detta för regeringen.
 27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att all statligt ägd skog bör samlas i ett bolag med hållbart brukande som främsta mål och tillkännager detta för regeringen.
 28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda införandet av ett mål om att av samtliga statligt finansierade forsknings- och innovationsbidrag ska högst hälften gå till män och tillkännager detta för regeringen.
 29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen om hur man från statligt håll kan omfördela forskningsstöd för att stötta återvinningsindustrin och tillkännager detta för regeringen.

3 Inledning

Sverige har stora och växande regionala skillnader. Ojämligheten syns på kartor – på Sverigekartan och på stadsbuskartan. Pengarna finns i centrum, i de stora städerna och i stadskärnorna. Samtidigt lämnas landsbygden, bruksorterna och arbetarstadsdelarna efter. Av de tio rikaste kommunerna i Sverige finns en majoritet i Stockholms län. Alla de tio fattigaste ligger på landsbygden. Det är ett svek mot stora delar av Sverige. De svikna delarna av Sverige har en sak gemensamt. Det är när marknadskrafterna får fritt spelrum som butiker stängs och jobb försvinner. Marknaden frågar bara efter hur många som kan betala. Då dras resurserna till städerna och till centrumen. Om vi ska hålla ihop och skapa förutsättningar för utveckling i hela Sverige måste vi ha likvärdiga grundläggande förutsättningar oavsett var vi bor. Vänsterpolitik handlar om att göra andra prioriteringar än marknaden. De senaste årtiondena har det offentliga ofta varit först med att lämna landsbygd och förorter åt sitt öde. Så har både socialdemokratiska och borgerliga regeringar drivit på de geografiska klyftorna.

Vänsterpartiet vill skapa förutsättningar för att alla ska ha möjligheten att bo var man själv önskar i Sverige. Bakgrund, förutsättningar, kön eller sexuell läggning ska inte avgöra ens möjligheter. Vår övergripande strategi bygger på långsiktighet, en utvecklad

samverkan, ett större regionalt inflytande och ett tydligt ansvar för staten att se till att grundläggande samhällsservice finns i hela landet.

Viktigt för en positiv utveckling av landsbygden är en aktiv, långsiktig regionalpolitik som ger kommunerna likvärdiga möjligheter och garanterar service, utbildning och infrastruktur i hela landet. Dessutom måste den kreativitet och handlingskraft som finns hos landsbygdens människor tas till vara. Det handlar dels om makt och fördelning av resurser, dels om att mobilisera den utvecklingskraft som finns i hela landet. Landsbygdens olika förutsättningar måste beaktas och invånarna måste ges möjligheten att utveckla sina specifika bygder så att de kan påverka lokala och regionala utvecklingsfrågor. Politikens uppgift är att skapa förutsättningarna för detta.

Vänsterpartiets turism-, jordbruks-, skogs-, miljö- och klimatpolitik är intimt förbunden med utvecklingsmöjligheter för den svenska lands- och skogsbygden. Ökad användning av bioenergi, förädling av skogsråvara, turism, jordbruk och livsmedelsproduktion skapar tillsammans med infrastruktursatsningar och arbetsmarknadsinsatser förutsättningar för en hållbar utveckling av den svenska landsbygden. Det skapar möjligheter till en röd och en grön omställning för hela landet.

Vänsterpartiet vill se en politik för hela Sverige.

4 Statens ansvar för landsbygdsfrågorna

Trots ambitiöst och stundtals stort ekonomiskt stöd till regionalpolitisk utveckling har det ännu inte skapats likvärdiga förutsättningar för att ge alla områden – såväl landsbygdsdistrikt som tätortsmiljöer – samma chanser inför framtiden. Den strategi som använts har i stort sett gått ut på att via kortsiktiga statliga bidrag försöka kompensera de klyftor som marknadskrafterna skapat. Resultatet har blivit att en majoritet av landets kommuner under lång tid har minskat i befolkning och tappat såväl offentlig som kommersiell service. Framtidens arbetsmarknad riskerar att få än större problem om inte ett övergripande ansvar tas för personalförsörjningen.

Den statliga servicen måste generellt ökas och förbättras på landsbygden. En stor del av befolkningen bor på landsbygden och andelen företag per sysselsatta är också högre på landsbygden än i storstäderna. Samtidigt har vi under lång tid kunnat se en avveckling av samhällsservice där staten bär ett stort ansvar. Servicen på mindre orter urholkas och livsvillkoren försämras. Det leder sammantaget till att det blir allt svårare att bo, bedriva verksamhet och arbeta på landsbygden.

4.1 Omfördelning mellan kommuner

Den kommunala självstyrelsen, lokalt och regionalt, är en viktig del i den svenska demokratin. Politiska beslut måste fattas på olika nivåer beroende på vilka problem som ska lösas. Det ligger ett värde i att beslut fattas så nära medborgarna som möjligt, men en alltför långtgående decentralisering av den politiska makten undergräver möjligheterna att föra en sammanhållen politik för rättvisa och jämlikhet. Kommuner och regioner har olika förutsättningar, ekonomiskt och demografiskt. Det kräver att staten tar ett samlat ansvar för landsbygdsfrågorna. Inkomster och kostnader måste fördelas solidariskt över landet. Vänsterpartiet bedömer att en mer omfattande omfördelning

mellan kommunerna och en ökad statlig finansiering behövs för att stänga de klyftor som i dag finns.

5 Infrastruktur

5.1 Transporter

Vänsterpartiet vill utveckla transportinfrastrukturen så att invånare och företag i hela landet kan använda sig av hållbara transportsätt. Vi vill möjliggöra för mer kollektivtrafik på glesbygden och utveckla den anropsstyrda kollektivtrafiken. Samtidigt är det ett faktum att kollektivtrafiken inte fungerar överallt, och då måste det offentliga se till att det är möjligt att ladda sin elbil eller tanka hållbart biobränsle i hela landet. I dagsläget ligger laddstationerna mycket glest i Norrland och nästan hela Norrlands inland är utan biogasstationer.

Underhållsskulden på järnvägsnätet uppskattas till runt 75 miljarder kronor och på vägnätet till 25 miljarder kronor. Det dåliga underhållet drabbar de glesa delarna av landet särskilt hårt. Regionala banor tillåts förfalla och läggs ner och vägarna är på många håll i dåligt skick. Samtidigt är tillgången till grundläggande infrastruktur en förutsättning för landsbygdens utveckling både för boende och för näringslivet. Att rusta upp järnvägen leder också till fler jobb, minskad miljöpåverkan och möjlighet för företag att transportera sitt gods på ett hållbart sätt.

Vänsterpartiet vill åtgärda underhållsskulden, rusta upp vägar och satsa på järnvägen i hela landet. Människor i hela landet har rätt till en fungerande järnväg och underhållna vägar, men infrastrukturen måste också byggas och underhållas utifrån fler aspekter än befolkningstäthet och persontransporter. Godstransporter är nödvändiga för företag över hela landet och därför är det viktigt att infrastrukturplaneringen tar större hänsyn till behovet av väl fungerande godstransporter. En god infrastruktur är också en förutsättning för industrins exportmöjligheter. Vi utvecklar vår syn på infrastrukturens utveckling i t.ex. motionerna Transporteffektivt och hållbart samhälle (mot. 2022/23:1233) och En järnväg för framtiden (mot. 2023/24:2346).

5.2 Bredband, telefoni och postservice

Kommunikationer omfattar inte bara transporter utan även it, telefoni och bredband. I detta område har avregleringar och privatiseringar lett till en kraftigt ökad ojämlikhet mellan landets tätbebyggda och glesbebyggda delar. När marknaden har fått styra etableringar av mobilstationer har storstadsborna fått flera mobiloperatörer att välja mellan medan hela byar saknar grundläggande mobiltäckning. Samtidigt händer det att den fasta kopparledningen tas bort innan väl fungerande mobiltäckning eller fiberinstallation genomförts. Detta kan i värsta fall leda till livshotande situationer då det inte går att ringa 112. Dålig uppkoppling är också ett stort hinder för att bedriva verksamheter i landsbygden. Den s.k. bastäckningen som i praktiken inte ens räcker till för att ringa och ta emot samtal och är helt otillräcklig för att använda internetbaserade appar och tjänster är en alldeles för låg ambitionsnivå.

Regeringen bör återkomma med förslag på hur man garanterar en god mobiltäckning för hela den fastboende befolkningen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Bredbandsutbyggnaden på glesbygden går alltför långsamt även om samhället i övrigt digitaliseras och mycket av arbetslivet, myndighetskontakter, socialt liv och fritids- och kulturaktiviteter sker över internet. En fungerande internetanslutning är en förutsättning för fullständig delaktighet i samhället och därmed det offentliga ansvar.

En fungerande postverksamhet är också det en viktig del av grundläggande samhällsservice. Många företag är för sin verksamhet helt beroende av en hög och jämn nivå på postservicen. Om detta inte kan garanteras missgynnas företagen på landsbygden och många arbetstillfällen där kan gå förlorade. Därför bör Postnord ges i uppdrag att tillhandahålla god service av likvärdig kvalitet till alla enskilda medborgare och företag i hela landet. Det bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Lantbrevbäringen utarmas alltmer. Den behöver återupprättas och utvecklas eftersom den levererar även annan samhällsservice än post på landsbygden.

Vänsterpartiet vill också att Postnord återgår till att dela ut posten varje vardag i hela landet samt avbryter försöksverksamheten med att bara tömma brevlådor varannan dag. Det bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sammanläggningen av Posten AB och Post Danmark A/S som genomfördes 2009 har visat sig vara ett dyrt och misslyckat äventyr. Vänsterpartiet vill att den svenska och danska posten separeras som ett led för att garantera en fungerande postservice. Regeringen bör återkomma med förslag som innebär att den svenska och danska posten separeras. Det bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vi utvecklar våra förslag för fungerande bredband i vår motion It och bredband (mot. 2021/22:446) och för fungerande postservice i vår motion Ett fungerande postväsen i hela landet (mot. 2021/22:440).

6 Offentlig och privat service på landsbygden

Sverige ska vara ett land som håller ihop. Våra gemensamma rikedomar skapas av hela landets resurser och hela landets arbete. Då ska frukterna av det arbetet också komma hela landet till del. Man ska kunna lita på att välfärdssamhället fungerar oavsett var man bor. Avståndet till storstädernas centrum ska inte avgöra hur stark välfärden är. Offentlig service ska inte styras av marknadslogik och enbart utgå från efterfrågan.

6.1 Servicekontor

Medborgare och företag har rätt att få del av offentlig service på ett likvärdigt sätt oavsett om de finns i tätort eller på landsbygden. Men på landsbygden har den offentliga servicen monterats ned under 2000-talet. På många håll i landet måste man resa milstals för att få hjälp av en tjänsteman med sitt problem.

I dag finns drygt 146 servicekontor som drivs av Skatteverket tillsammans med Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Vänsterpartiet vill se fler servicekontor och servicepunkter upprättas i vissa orter utanför centralorten, detta för att komplettera t.ex. långa avstånd och behov på de ställen där servicekontor har upprättats.

Regeringen bör återkomma med förslag på hur ytterligare servicepunkter i anslutning till servicekontor ska kunna upprättas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.2 Lanthandel och drivmedel

Vänsterpartiet vill stärka den lokala kommersiella servicen på landsbygden. Lanthandeln har en nyckelfunktion för bygdernas attraktivitet och utveckling. I dag ger de stora grossisterna så dåliga villkor till lanthandlarna att dessa inte kan konkurrera på likvärdiga villkor. Grossisterna tar inget ansvar för att medborgare ska kunna få tillgång till rimlig service med dagligvaror även på mindre orter.

De bensinmackar som finns kvar på landsbygden står inför liknande problem som lanthandeln. De stora bensinbolagen inskränker sin service och ställer allt hårdare krav på volym. Norge har lyckats hejda utvecklingen mot färre mackar i många landsbygdsdistrikt. Vi kan konstatera att marknadskrafterna inte har intresse eller ansvar för en stor del av landsbygdsbefolkningens behov av drivmedel. På landsbygden, där kollektivtrafiken är begränsad, behövs bilen för att människor ska kunna resa till arbete och fritidsaktiviteter och det måste finnas möjlighet att tanka drivmedel inom rimliga avstånd. Regeringen måste även säkra så att den drivmedelsförsörjning som finns på landsbygden är uppdaterad och följer övriga samhällets utveckling. Omställning för de bensinmackar som redan i dag kämpar kan bli en omöjlig kostnad och därför riskerar alternativ som är bättre för klimatet att utebli. Detta eftersom mackarna inte har råd att införskaffa exempelvis laddstationer eller tillhandahålla biobränslen då det inte finns något stöd till driften om de skulle gå med förlust.

Regeringen bör utreda vilka insatser som behövs för att möjliggöra omställning hos drivmedelsförsäljare på landsbygden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.3 Energiförsörjning

Vänsterpartiet vill ställa om Sveriges energisystem så att det blir helt förnybart. Den befintliga vattenkraften kan effektiviseras, men vindkraften utgör den stora potentialen för en snabb utbyggnad av förnybar energi. Detta innebär att vindkraften behöver byggas ut i hela landet från norr till söder. Vi utvecklar vår syn på förnybar energi mer ingående i vår motion Omställning till förnybar energiförsörjning (mot. 2024/25:54).

6.3.1 Elnäten

Vänsterpartiet anser att det är det offentliga ansvar att se till att energiförsörjningen fungerar i hela landet. Elnätet är ett naturligt monopol av något som alla behöver och använder. Den omfattande privatiseringen av de regionala elnäten har endast lett till ökande priser och ökad ojämlikhet. För Vänsterpartiet är det väsentligt att elnätet är ägt av samhället genom exempelvis stat eller kommun. Den tekniska energiomställningen av energisystemet, med exempelvis småskalig energiproduktion, förändrar ägande- och produktionsstrukturerna så att framtidens energikonsumenter samtidigt är framtidens energiproducenter. Detta är ytterligare en anledning till att nätet som länkar dem samman bör ägas av det offentliga och inte begränsas av privata ägarintressen. Detta

gäller även de kommunala elnäten som vi vill behålla i kommunal regi även i fortsättningen. Det är tydligt att elmarknaden behöver göras om i grunden. Vi utvecklar vår syn på energi mer ingående i vår motion Omställning till förnybar energiförsörjning (mot. 2024/25:54).

6.4 Banker och betalningar på landsbygden

En levande landsbygd förutsätter att det finns bankkontor över hela landet. Vänsterpartiet menar att de lokala sparbankerna har en central roll att fylla för att garantera tillgången till bankkontor. Det gäller inte minst för företagare och utvecklingen av nya företag. En förutsättning för att de lokala sparbankerna ska kunna utvecklas är dock att de har möjlighet att konkurrera på samma villkor som de stora affärsbankerna. Det har de inte i dag.

Ju längre från kreditgivare småföretagaren befinner sig, desto svårare är det att skaffa kredit. Där fyller de lokala sparbankerna en viktig funktion. Deras förankring i lokalsamhället innebär att de har goda kunskaper om det samhälle, de företag och de människor som finns och verkar där. De kan också antas gynna lokalt förankrade projekt och affärsidéer i högre utsträckning vilkas vinster i förlängningen går tillbaka till bygden och på så vis bidrar till ett mer aktivt lokalsamhälle.

Vänsterpartiet vill stärka de lokala sparbankernas möjligheter att konkurrera med storbankerna och bidra till utvecklingen av det lokala näringslivet. Därför behövs lag- och regeländringar och även stöd till uppstart av nya sparbanker. Därutöver behöver sparbankerna ges bättre möjligheter att stärka sin kapitalbas.

2021 implementerades lagen om kontanttjänster. Lagen kräver att institut eller filialer som tillhandahåller betalkonton med grundläggande funktioner till konsumenter ska tillhandahålla platser för kontantuttag och att institut eller filialer som tillhandahåller betalkonton till företag ska tillhandahålla platser för dagskasseinsättningar. En nödvändig reglering då allt fler banker helt hade upphört med kontanthantering eller infört restriktioner för hur man får ta ut och sätta in sina pengar på banken.

Skyldigheten att tillhandahålla platser för dagskasseinsättningar ska gälla alla institut som tillhandahåller betalkonton till företag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Slutligen så omfattar inte lagen insättningar för privatpersoner. Det bör, precis som Riksbanken konstaterat, finnas symmetri mellan uttags- och insättningsmöjligheter.

Insättningsmöjligheter för privatpersoner ska ingå i begreppet kontanttjänster. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7 Företagande, arbete och boende på landsbygden

Jobben är helt avgörande för landsbygdens framtid. Staten måste ta ett övergripande ansvar för en rad åtgärder som säkrar att företag kan starta, växa och leva vidare. På landsbygden kommer t.ex. generationsväxlingen att leda till stora problem om inget görs för att underlätta för företagare att överföra sina verksamheter till unga entreprenörer. Landsbygden behöver småföretagen. Vi utvecklar vår syn på företagande i motionen En hållbar småföretagarpolitik (mot. 2024/25:553).

Vänsterpartiet förespråkar en aktiv statlig industripolitik som bl.a. ska verka för att svensk industri ska producera samhällsnyttiga varor med riktigt låga utsläpp och exportera dem till världen. På landsbygden finns många platsbundna industrier som skogsindustri och gruvindustri. Sådana näringar kan spela en stor roll i klimatomställningen och har potential att ge oss byggstenar för att skapa ett ekologiskt och socialt hållbart samhälle. Därför är det viktigt att vår industripolitik hänger ihop med vår landsbygdspolitik i Sverige.

7.1 Företagens kapitalförsörjning

Kapitalförsörjningen är ofta ett stort problem för småföretagare, inte minst vid nystart av företag. Undersökningar visar att särskilt två problem finns när småföretag på landsbygden behöver skaffa kredit. Det ena är att fasta objekt, som fastigheter, har så låga värden att det är svårt att belåna dem för annan verksamhet. Det andra är att ju längre från kreditgivare småföretagaren befinner sig, desto svårare är det att skaffa kredit. För ett dynamiskt näringsliv är en väl fungerande kapitalförsörjning av avgörande betydelse. De lokala bankerna är också viktiga för landsbygdens företags kapitalförsörjning. Då de generellt har bättre lokalkännedom och möjligheter att arbeta närmare banken underlättar det möjligheterna till kapital.

De statliga aktörerna bör få i uppdrag att redovisa sina investeringar utifrån om de främst sker i städerna eller på landsbygden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7.2 God kompetensförsörjning

Den demografiska utvecklingen på landsbygden kommer att leda till att personalförsörjningen inom de offentliga välfärdstjänsterna på landsbygden sätts under press. Det handlar i första hand inte om att specifika kompetenser saknas utan om att arbetskraftsutbudet är för litet. Landsbygderna har kompetensbrist inom bl.a. tjänstenärningar, välfärdsvården samt bygg och anläggning. Små och medelstora företag i landsbygdskommuner hindras mer av brist på lämplig arbetskraft än små och medelstora företag i övriga kommuntyper. Det kommer att råda brist inom flera av välfärdens yrkeskategorier. Framför allt beräknas bristen på omvårdnadspersonal vara stor. Det är främst ökad efterfrågan inom äldreomsorgen, dvs. att andelen äldre ökar, som driver denna utveckling. Människor från andra länder har stor betydelse för kompetensförsörjningen på landsbygden. Ett väl fungerande mottagande av nyanlända innebär en möjlighet för landsbygdens näringsliv och kommuner att få rätt kompetens.

Vi ser även hur arbetet med klimatomställningen kommer att kräva nya insatser för kompetensförsörjning på landsbygden. I vissa landsbygdskommuner står de gröna näringarna för 10 procent av den totala sysselsättningen, och kompetensbehoven inom sektorn är höga. Svensk vindkraft räknar med att det saknas 100–150 vindkraftstekniker per år. Ett sätt att öka intresset för att bosätta sig på landsbygden är att göra som i Norge och införa avskrivning av studiemedel för personer som har högskoleexamen eller som påbörjar arbete inom bristyrken i områden där det råder rekryteringsproblem och som flyttar till landsbygden.

Regeringen bör uppdraga åt berörda myndigheter att utforma en modell där delar av studielånet avskrivs för personer som erhåller högskoleexamen och/eller påbörjar arbete

inom bristyrken i glesa landsbygdskommuner. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7.3 Möjlighet till utbildning i hela landet

Vänsterpartiet står för rätten till en likvärdig skola och utbildning oavsett var i landet man bor. Om hela Sverige ska leva är det nödvändigt att lagstiftningen för grundskolan beaktar olika områdens möjligheter och problem. I många landsbygdskommuner råder särskilda förhållanden, ofta med stora geografiska avstånd till närmaste skola. Många små skolor läggs ner, inte främst beroende på vikande elevantal utan på ekonomi. Vänsterpartiet vill att Skolverket ges i uppdrag att bedriva utvecklingsarbete för hur man driver små skolor med hög kvalitet, t.ex. genom användande av modern teknik. Utbildningssatsningar är ett av de viktigaste politikområdena för att bekämpa arbetslösheten, minska regionala klyftor och hålla ihop Sverige. I många landsbygdskommuner är utbildningsnivån låg. Därför måste det finnas en decentraliserad vuxenutbildning och ett studiehjälpssystem som ger möjlighet till vuxenstudier och kompetensutveckling. Likaså måste regionala högskolor stärkas och distansutbildningarna fortsätta utvecklas.

Vänsterpartiet vill öka antalet utbildningsplatser i hela landet inom folkhögskolan, den kommunala vuxenutbildningen och yrkeshögskolan. Dessutom behövs ett resursfördelningssystem som säkrar de mindre universitetens och de regionala högskolornas utveckling, och ger dem resurser för utbildning och forskning. Vänsterpartiet föreslår även ett särskilt stöd till folkhögskolor med internat. Vidare är det viktigt att de utbildningar som syftar till specifika jobb är nära kopplade till de arbetsplatser där de ska utövas. Även en utökning av distansutbildning inom lämpliga ämnesområden behövs för att ytterligare sprida möjlighet till utbildning över hela landet.

7.4 Landsbygdens boende

Vänsterpartiet vill att bostadsbyggandet ska öka, även på landsbygden, och vi vill att såväl staten som kommunerna tar ett tydligt ansvar för att så sker. Människor ska ha både rätten och möjligheten att bo var de själva önskar i Sverige. Livskraftiga och ekonomiskt starka allmännyttiga bostadsbolag är grundläggande för att klara bostadsförsörjningen men också för möjligheten att föra en social bostadspolitik.

Finansieringsfrågan är central för att kunna bygga fler bostäder. På landsbygden kan det vara en av de stora svårigheterna. De lokala sparbankerna fyller en viktig funktion. Deras förankring i lokalsamhället innebär att de har goda kunskaper om det samhälle, de företag och de människor som finns och verkar där. De kan också i högre utsträckning antas gynna lokalt förankrade projekt och affärsidéer, såsom bostadsbyggande.

Parallellt med bostadsbristen finns kommuner där befolkningen minskar. I vissa av dessa har en avveckling av bostäder varit nödvändig, något som har fått många negativa konsekvenser, inklusive hårda ekonomiska smällar för de enskilda kommunerna. En samordnad bostadspolitisk strategi för landsbygd och mindre orter är nödvändig för att komma till rätta med problem som specifikt drabbar glest befolkade regioner. I många landsbygdskommuner leder de höga byggpriserna till att produktionskostnaderna är högre än det marknadsvärde som nya hus får. Detta leder till krav på omfattande nedskrivningar, vilket påverkar bostadsföretagets ekonomi negativt. Det är många gånger

onödigt då husen byggs för att förvaltas över tid, inte säljas vidare. Vänsterpartiet föreslår därför att nedskrivningsreglerna ses över så att fler hyresbostäder byggs i landsbygdskommuner. För mer information, läs vår motion Bostadspolitik, planering och byggande (mot. 2023/24:2320).

7.5 Stöd till livsmedelsförsörjning

Sverige har goda förutsättningar att utveckla ett hållbart jordbruk som i framtiden både bidrar till den globala livsmedelsförsörjningen och stärker vår nationella självförsörjning av livsmedel. För att uppnå ett ekologiskt hållbart och fossilfritt jordbruk måste stöd och styrmedel utformas inom jordbrukssektorn så att de bidrar till att vi når våra miljö- och klimatmål, de globala hållbarhetsmålen och en levande landsbygd. Kretsloppen måste värnas och ett småskaligt och variationsrikt jordbrukslandskap måste i ökad omfattning stimuleras.

Vänsterpartiet anser att det är bekymmersamt att Sverige har en självförsörjningsgrad på endast ca 50 procent när det gäller livsmedel. En ökad självförsörjningsgrad skulle göra oss bättre rustade vid kriser och extremväder samt minska vårt importberoende. Vi vill öka stödet för betesmarker och minska andelen importerat kött.

Vi anser att Sverige bör anta en nationell målsättning om en självförsörjningsgrad på livsmedel i nivå med Finlands på ca 80 procent. Har Finland möjlighet att ha en sådan självförsörjningsgrad på livsmedel så vore det fullt möjligt även för Sverige.

Sverige bör anta en nationell målsättning om en självförsörjningsgrad på livsmedel på minst 80 procent. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7.5.1 Ökat stöd för lokala och mobila slakterier

Många djur transporteras en gång i sina liv och det är till slakt. Därför är satsningar på fler slakterier en del av svaret för att kunna korta djurtransporterna. Mindre svenska slakterier har det däremot ofta tufft. I Västerbotten finns t.ex. bara ett slakteri kvar sedan andra lagt ner. Trycket att hålla nere priser p.g.a. import av billigt kött och konkurrens från stora slakterier är några faktorer. Genom att förbättra tillgången till lokala slakterier kan vi minska behovet av längre djurtransporter och stärka förutsättningarna för lokal produktion och förbättrad nationell självförsörjningsgrad på livsmedel. Vänsterpartiet vill därför stärka det statliga stödet för lokala och mobila slakterier.

7.5.2 Statligt stöd för arbetsinsatser med rovdjursavvisande stängsel

Angrepp från rovdjur orsakar stort lidande för de drabbade och påverkar de ekonomiska förutsättningarna att bedriva tamdjurshållning för den enskilde. Ett stärkt förebyggande arbete mot rovdjursangrepp förbättrar även acceptansen för våra stora rovdjur som har stor betydelse för ekosystemens funktion och i förlängningen förbättrar det våra inhemska förutsättningar att lokalt producera livsmedel. För närvarande är det möjligt att få ersättning för materialkostnaden för rovdjursavvisande stängsel. Vänsterpartiet vill införa statligt stöd även för arbetskostnaden vid införande av rovdjursavvisande stängsel samt ökad ersättning vid förlust av tamdjur p.g.a. rovdjursangrepp. Skydds jakt ska även fortsättningsvis få tillämpas på varg.

7.5.3 Rättvis handelspolitik gentemot småbrukare

Dagens handelsavtal är inte utformade för att stärka eller uppmuntra småbrukare. De investeringar och utvecklingsmöjligheter som uppkommer inom handelsavtalens ramar gynnar oftast stora aktörer. Det innebär att det blir svårt för Sverige att kunna självförsörja sig på ett hållbart, närodlat sätt, med ett diversifierat och stabilt jordbruk. De svenska småbrukarna konkurreras ut av det stora inflödet av agroprodukter som handelsavtalen, såsom Mercosur, främjar. För mer information kring vår handelspolitik, läs vår motion Handelspolitik (mot. 2023/24:989).

8 Gröna näringar ger jobb

Många av de framtida jobben finns inom de gröna näringarna. Utveckling av de gröna näringarna ger förutsättningar för inflyttning och utveckling av landsbygden. För Vänsterpartiet är miljö- och klimatpolitiken samt turismen intimt förbundna med möjligheten till utveckling av svensk lands- och skogsbygd. Ökad användning av bioenergi, förädling av skogsråvaran, ekoturism, livsmedelsproduktion och attraktiva boendemiljöer ger förutsättningar för inflyttning och utveckling av landsbygden. Vänsterpartiets energipolitik bygger på att kärnkraften ska avvecklas och ersättas av förnybar energi i stor skala. En politik som främjar ökad användning av bl.a. bioenergi och förädling av skogsråvaran gynnar landsbygden i allmänhet och skogsbygderna i synnerhet.

8.1 Skogens betydelse

Hur våra skogar brukas och skyddas är av stor betydelse för den biologiska mångfalden och klimatet. Skogsbruket kan om det bedrivs hållbart bidra med produkter som främjar klimatomställningen. Vänsterpartiet vill genom lagstiftning, ekonomiskt stöd och styrmedel främja ett mer hållbart brukande av skogen och nyttjande av råvaror. Huvudändamålet för produktion inom skogen måste alltid vara långlivade produkter, och ramen för brukandet ska vara hållbart skogsbruk. Vi måste uppmuntra och reglera skogsbruket för att sköta skogsbestånden så att de blir mer motståndskraftiga och mer rika på biologisk mångfald. Det är viktigt att se till att vidareförädlingen av produkterna sker så nära de lokala sågverken de kommer från som möjligt. Även att se till att alla spill- och restprodukter tas om hand.

Skogsbruket är i dag nästan uteslutande något som sker på landsbygd. Att skogens betydelse har förändrats avseende arbetstillfällen är tydligt med mekaniseringens utveckling. Men skogen har fått andra viktiga betydelser för samhället och oss som människor. Skogen har stor kulturell och social betydelse. Naturturismen har blivit en betydande näringsgren för vissa kommuner. Vänsterpartiet vill bl.a. öka anslagen för att skydda mer kvarvarande gammelskog samt skogar med höga värden och införa ekonomiskt stöd för omställning till kalhyggesfria bruksmetoder där de är lämpliga. Med våra åtgärdsförslag vill vi gynna den biologiska mångfalden, stärka skogens förmåga att hantera förändringar och lagra mer kol. Landsbygdskommuner som har hög andel skyddad skog anser vi bör få extra statligt stöd för att kunna utveckla den alltmer växande turismen.

Privata skogsägare bör ges ekonomiska incitament att stärka kolinlagringen genom längre omloppstider, och små skogsägare med hög andel nyckelbiotoper bör ges bättre möjligheter till ekonomisk ersättning. Människor som bor och verkar i skogsbygder vill sköta sin skog med hållbara metoder, men då måste samhället ge incitament.

8.2 Satsa på turismen

Turismen har stor betydelse för hela landet. Branschen har under ett flertal år växt och fått allt större betydelse som en av flera tillväxtmotorer. Sverige är ett land som lockar besökare från när och fjärran. Landsbygden erbjuder särskilt goda förutsättningar för ekoturism. Detta är positivt och vi kan med glädje se att nya nischade satsningar inom ekoturism, som t.ex. att bo på lantgård, är framgångsrika och detta gynnar landsbygden. Kopplingen till lokalproducerad mat ser vi också i allt större utsträckning.

Vänsterpartiet vill satsa på besöksnäringen. Speciellt måste fjäll- och landsbygdsturismen uppvärderas. Den ska ses som en viktig näring ur ett regionalpolitiskt perspektiv och bör få en större del av de framtida infrastruktursatsningarna. Staten bör i samarbete med kommuner, föreningar och företag ta ett ökat ansvar för att locka besökare till hela Sverige.

Regeringen bör lägga fram förslag till samverkansprogram för turistnäringen för att stärka näringen och bidra till säsongförlängning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

På många håll i Europa och resten av världen utfärdar kommunen en lokal avgift för den som övernattar där. Det innebär att man som gäst, förutom att betala hotellägaren för sängplatsen, också avger en liten avgift till kommunen för den allmänna servicen under tiden man är där som besökare. På många platser i Europa är avgiften 1 € per gästnatt, alltså knappt 10 kronor.

Genom att kommunerna själva ges möjlighet att besluta om en sådan s.k. bäddavgift och hur stor den i så fall ska vara, läggs makten över den lokala turistnäringens utveckling hos lokala beslutsfattare.

Regeringen bör utreda möjligheten att införa lokala bäddavgifter. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8.3 Lokalt ledd utveckling

Utvecklingen på landsbygden och de mindre orterna är i hög grad beroende av ett bra lokalt engagemang. Det är lokalt man bäst känner till förutsättningar, behov och utvecklingspotential. Genom att arbeta med lokala utvecklingsplaner så stärks den lokala demokratin och delaktigheten. Ett lokalt utvecklingsarbete ger också förutsättningarna för en hållbar utveckling, väl förankrad hos medborgarna.

9 Vård och läkemedel i hela landet

Vård ska ges utifrån behov och inte vara beroende av plånbokens storlek. Därför vill vi hålla marknad och vinstintressen utanför. Samhället måste stå som garant för en likvärdig vård och omsorg. För att säkra tillgången på vård och omsorg också i glest

befolkade områden krävs att vi solidariskt via skattesystemet tillför nödvändiga resurser.

Kommunernas roll inom hälso- och sjukvården måste stärkas. Det är viktigt att det även finns tillgång till distriktssköterskor på landsbygden. Glesbygdsmedicin är ett begrepp som vuxit fram. Det innefattar en rad kunskapsområden och metodutveckling som syftar till att kompensera för avståndsproblematik och upprätthålla den bredare kompetens som är nödvändig då befolkningsunderlaget är litet och avstånden stora. Glesbygdsmedicin som kunskapsområde behöver såväl forsknings- som utvecklingsmedel för att finna och sprida de lösningar som kan garantera trygg, säker och likvärdig vård till den del av befolkningen som bor i gles- och landsbygdsområden.

Vänsterpartiet har i flera budgetmotioner föreslagit ett ökat stöd till regioners vård utifrån omfattande glesbygd. Det är svårare och dyrare att i glesbygd bygga upp enheter för att kunna erbjuda invånarna rimliga restider. Förutom ett ökat statligt ekonomiskt stöd behöver andra åtgärder undersökas. Bristen på tillgänglig förlossningsvård är både ett aktuellt och ett långsiktigt problem. Vänsterpartiet vill se en nationell styrning för en jämlik sjukvård i hela landet. För mer information om vår sjukvårdspolitik, läs vår motion En hälso- och sjukvård för jämlikhet och jämställdhet i hela landet (mot. 2022/23:1234).

9.1 Apoteken

Tillgången till läkemedel måste säkras även på landsbygden. Vänsterpartiet var motståndare till att apoteksmonopolet avskaffades. Att tro att marknadskrafterna ska ta ansvar för att landsbygd och glesare landsbygd ska ha tillgång till medicin är att blunda för verkligheten och inte ta sitt politiska ansvar.

Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att skyndsamt ta fram förslag för att garantera hela landets befolkning tillgång till läkemedel. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Trots att apotekens distanshandel med läkemedel genom e-handel ökar, finns fortfarande ett behov av lokala ombud. Apoteksombuden behövs för att upprätthålla en god läkemedelsförsörjning i hela landet. Läkemedelsverket lämnade 2014 ett förslag om att alla apoteksaktörer, både privata och statliga, ska få möjlighet att etablera ombud under samma förutsättningar, alltså en privatisering även av apoteksombuden. Det är en hållning som återspeglas i Apoteksmarknadsutredningen. Vänsterpartiet menar att ytterligare privatiseringar på apoteksmarknaden är fel väg att gå. Apoteket AB ska i stället fortsatt ha ansvaret för en god läkemedelsförsörjning i hela landet.

Regeringen bör återkomma med ett lagförslag på hur apoteksombudsverksamheten ska regleras med intentionen att verksamheten även fortsatt ska ske i Apoteket AB:s regi. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

10 Utökat nordiskt samarbete

Vänsterpartiet ser en stor potential i att utveckla det nordiska samarbetet över landsgränserna. Vi vill utveckla en nordisk samverkan inom regionalpolitiken, framför allt med våra grannländer Norge och Finland. Vi har mycket gemensamt och skulle alla tjäna på att utveckla samarbetet inom ett flertal områden såsom infrastruktur, forskning,

kapitalförsörjning för landsbygden, arbetsmarknad och service. Därför vill vi att regeringen tar de initiativ som behövs för att utveckla en regionalpolitisk samverkan mellan de nordiska länderna. Konkret och omfattande samverkan mellan länderna är särskilt angelägen i fråga om infrastruktur, service, utbildning, arbetsmarknad, hållbar livsmedelsproduktion och finansiella system.

Ett djupare samarbete mellan de nordiska ländernas utbildningsväsen bör etableras. En samverkan på nordisk nivå mellan regionala högskolor kring landsbygdsutveckling kan på sikt bidra till att bygga upp nya näringar och stärka småföretag i de regioner som har störst utvecklingsbehov.

Ett annat område som skulle dra fördelar av ett starkare nordiskt samarbete är rovdjurspolitiken. Eftersom djuren inte är bundna till landsgränser och många individer rör sig över landsgränser behöver de berörda länderna ha en sammanhållen strategi för att möta det.

Vi vill underlätta och öka tryggheten för arbetstagare som bor i ett nordiskt land men arbetar i ett annat. Vänsterpartiet föreslår därför att detta utreds, bl.a. genom att se över gemensamma avtal mellan de nordiska länderna som berör detta område.

Regeringen bör tillsammans med de övriga nordiska regeringarna se över det nordiska dubbelbeskattningsavtalet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I dag saknas information om de personer som rör sig över en nordisk gräns för arbete. Det gör att det är svårt att veta hur stor betydelse gränsöverskridande samarbete har.

Regeringen bör arbeta för bilaterala avtal mellan de nordiska länderna om gränsstatistik så att de som arbetar i ett annat nordiskt land syns i det egna landets statistik. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör verka för utökad nordisk samverkan för framtida landsbygds-/ regionalpolitisk utveckling. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

11 Svensk industri och dess fördelar

Vänsterpartiet vill se en övergång till förnybar energiproduktion och smarta elnät, satsningar på järnvägar, elvägar, utbyggd cykel- och kollektivtrafik, energirenoveringar och nybyggnation av lokaler och klimatsmarta bostäder. Det är satsningar som i hög grad kommer att påverka industrin.

De statliga bolag som verkar inom industrin ska användas aktivt för att bygga Sverige tryggare, mer jämlikt och ekologiskt hållbart, öka konkurrenskraften och inte minst för att jämna ut orättvisa skillnader mellan stad och landsbygd. Staten bör ta ett större ansvar för styrningen av sina bolag, och ägardirektiven till flera av de statliga bolagen bör utvecklas. Statligt ägande kan innebära en större faktisk insyn och makt och möjliggör omställningar i ett snabbare tempo.

Mycket av det material som kommer från industrin är av samhällsavgörande karaktär. Det kan vara material som behövs för välfärden, byggande eller omställningen. Industrin står också för många arbetstillfällen och på vissa orter sysselsätter man en majoritet av ortens arbetsföra befolkning. Det måste därför finnas ett gemensamt ansvar

för de samhällsavgörande industrierna. Det borde finnas en uttalad strategi för hur vi hanterar de industrier som är av stor vikt över tid.

Regeringen bör få i uppdrag att kartlägga vilka samhällsavgörande industrier och naturresurser som finns och ge förslag på hur en långsiktig plan för desamma skulle kunna upprättas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12 En hållbar mineralpolitik

I dag importerar Sverige vissa mineraler utan att ta hänsyn till konsekvenserna för miljö och mänskliga rättigheter i länderna där de utvinns, samtidigt behöver vi ta mer ansvar för vår inhemska mineralkonsumtion. Gruvindustrins verksamhet är de facto ett ingrepp i miljön och ekologin i sitt närområde. Det behövs därför hårda regleringar för att skydda dessa naturvärden och vi behöver fastslå vikten av en långsiktig ägandestruktur inom gruvindustrin samt att Sveriges geologiska undersökning (SGU) bör få ta ett större ansvar inte bara i prospekteringsprocessen utan i hela cirkeln: från prospektering till återvinning. Lyckas vi med det har vi en gruvnäring som kommer hjälpa oss att påskynda den gröna omställningen.

SGU bör få i uppdrag att utreda vilka kritiska metaller som finns i Sverige samt att SGU:s uppdrag bör utökas så att det även innefattar Sveriges mineralförsörjning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12.1 Orterna bör få tillbaka

Genom nya gruvetableringar skapas framtidstro i regioner som tidigare drabbats av hög arbetslöshet och utflyttning. Samtidigt har gruvbrytning stor påverkan på miljö och omgivning. Mot nya exploateringar står många gånger andra intressen som måste tas på allvar. Detta innebär också att stora krav måste ställas på tillståndsgivande myndigheter. Ett ifrågasättande av gruvprojekt och prospekteringsbolag blir allt vanligare bland lokalbefolkning och miljöengagerade och det är förståeligt med tanke på utfallet av flertalet projekt i nutid. Vänsterpartiet menar att ett tidigt involverande av alla berörda är ett krav som måste tillgodoses för att helhetssynen ska bli så bra som möjligt. Även andra näringars synpunkter ska synliggöras och vägas in i helhetsbedömningen. Det är av avgörande betydelse att de som berörs får stärkta möjligheter att påverka och att skydd av unika natur-, turist- eller renbetesområden säkerställs. Vid efterbehandling av nedlagd gruvverksamhet ska finansieringsformer säkerställa att branschen, inte staten och skattebetalarna, står för de ekonomiska kostnaderna. Gruvbrytning har en mycket stor påverkan på miljön och omgivande samhällen. Därför bör aktiebolagslagen ändras så att det ekonomiska ansvaret alltid tas av moderbolaget. Gruvbolag ska vid en konkurs inte kunna smita från sitt långsiktiga ansvar för de omfattande ingrepp i naturen som gruvor innebär.

Rätten att bryta malm i en fyndighet, s.k. bearbetningskoncession, ska endast ges om ekonomisk lönsamhet är möjlig när hela miljökostnaden, inklusive kostnader för efterbehandling, inkluderas. Detta bör även gälla vid en utökad brytning i gammal fyndighet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Den svenska mineralavgiften behöver ses över. Mer pengar behöver gå tillbaka till orterna och biverksamhet runt gruvbrytningen borde i högre utsträckning ske runt de

platser där gruvbrytningen sker. Det är rimligt att gruvbolagen ger tillbaka till de samhällen de verkar i. En framtida mineralavgift bör fungera degressivt i förhållande till vidareförädling. De företag som väljer att i högre grad förädla sina råvaror lokalt bör ha en lägre mineralavgift än annars. Detta skulle främja lokalsamhällen och ge arbetstillfällen, och värden skulle stanna där gruvbrytningen sker.

Regeringen bör uppdra åt berörda myndigheter att utreda hur en degressiv mineralersättning i syfte att främja lokal vidareförädling kan fungera. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Utöver det bör mineralavgiften generellt höjas, och inkomsterna detta ger bör gå tillbaka till gruvregionerna. Det skulle göra att de värden gruvan skapar skulle kunna utökas till samhället i stort och vinsterna för medborgarna av att ha en gruva skulle därför bli större.

Mineralavgiften bör höjas och pengarna ska avsättas i en gruvfond där huvuddelen av pengarna återförs till gruvregionerna för att bl.a. finansiera utbildning, bostadsbyggande och samhällsservice. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12.2 Olika intressens tillvaratagande

Redan projektering och provborrning kan medföra negativa effekter på naturvärden och renskötsel. För att värna miljön och skydda unika naturområden bör lagstiftningen ses över. Bergsstaten, som handlägger ärenden som rör prospektering och utvinning av mineral, ska inte kunna bevilja undersökningstillstånd i områden som är klassade som naturreservat, Natura 2000-områden eller världsarvsområde.

Bergsstaten ska inte kunna bevilja undersökningstillstånd, dvs. tillstånd för att prospektera mineral för att i framtiden ev. kunna bryta i kärnområden för renskötsel, samt att fastighetsägare och innehavare av särskild rätt som berörs av ansökan om undersökningstillstånd, t.ex. berörd sameby, alltid ska ges rätt att yttra sig över ansökan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

13 En hållbar stålproduktion

Svensk stålindustri är världsledande på flera områden och en viktig exportindustri, och det fossilfria stålet är framtiden och en nödvändig del av den gröna industriella omställningen. För att fossilfritt stål ska bli möjligt behövs satsningar och arbete för att bygga ut elnätet och den förnyelsebara energin. Arbetet med energieffektivisering måste öka och arbetet med att ta fram anläggningar för vätgas intensifieras. Det bygger på en politisk vilja och en samverkan mellan statliga myndigheter, forskningsinstanser och industrin. Stålindustrins möjligheter till omställning är också avhängiga effektiva och rättssäkra tillståndsprocesser. Klimatarbetet måste vara långsiktigt och innehålla tydliga målsättningar så att industrin klarar en omställning även i tider av lågkonjunktur eller ökad global konkurrens.

Myndigheter och institutioner bör se över hur klimat kan prioriteras i tillståndsprocessen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

14 Ett hållbart skogsbruk för en stark skogsindustri med hög förädlingsgrad

Sveriges landareal består av ca 58 procent produktiv skogsmark. Över 90 procent av den produktiva delen av skogsmarken är påverkad av skogsbruk. Skogen förser oss med en rad ekosystemtjänster som vatten- och luftrening och produktion av råvaror. En rik biologisk mångfald ger större motståndskraft mot klimatförändringar. Skogsmarken binder stora mängder kol och påverkar vattenbalansen och har därmed betydelse för både det lokala och det globala klimatet.

Skog, virke och papper är samtidigt en av Sveriges viktigaste exportnäringar där ca 80 procent av skogsnäringens produkter går på export. Den ger viktiga jobb i hela landet och har stor potential för utökad förädling i områden nära råvaran och har därför en stor roll för landsbygdens utveckling. Vänsterpartiet anser att våra natur- och energitillgångar i högre utsträckning borde komma landsbygden till del. Biomassa från skogen har stor betydelse för vår energiförsörjning och kan även bidra till att ersätta produkter som är beroende av fossila energikällor för sin framställning. Skogen och andra naturområden spelar också en allt viktigare roll för turismen.

De stora skogsarealerna ger oss ett specifikt ansvar och Sverige ska vara ledande i utvecklingen av hur vi hållbart brukar våra skogstillgångar. Skogsindustrin gör i dag många forskningsinsatser och möjliggör att Sverige står i den tekniska utvecklingens framkant. Vänsterpartiet menar att det är bra och att det nu behövs mer för att ta ytterligare kliv.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med hur man från statligt håll kan bidra till att skogsindustrin tillsammans med forskningsvärlden ges möjligheter till omställning och hållbarhet för att skapa högst samhällsnytta. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Liksom gruvindustrin är skogsindustrin platsbunden och spelar därför en särskilt betydande roll ur ett regionalt perspektiv, inte minst för landsbygdens utveckling. Skogsnäringen sysselsätter omkring 115 000 människor. Dessutom genererar skogs- och träindustrin sysselsättning i branscher som levererar varor eller tjänster till den skogsbaserade industrin. De goda förutsättningarna för ökad vidareförädling ger stor potential för ytterligare arbetstillfällen. Vänsterpartiet vill se en skogsindustri som tar vara på hela trädet, där alla rest- och spillprodukter kommer till användning. Den avverkning som görs ska användas så klokt som möjligt. Vänsterpartiet anser att staten ska bedriva aktivt förvaltningskap över sina skogsområden. Det statliga ägandet av skogsområden bör samlas i ett bolag. Det nya skogsbolaget bör ha ett hållbart brukande av skogens resurser, inte avkastning, som främsta mål.

All statligt ägd skog bör samlas i ett bolag med hållbart brukande som främsta mål. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

15 Forskning och utveckling

Sverige behöver ställa om till innovationsdriven tillväxt. Det andra gör billigare och ibland bättre måste vi möta med högre kunskapsinnehåll, resurseffektivare produktion samt en produktion av varor och tjänster som utgår från våra samhällsutmaningar snarare än vårt konsumtionsdriv. Omställningen av ekonomin måste ske i ett nytt

ekonomiskt landskap, där klimatfrågan och den växande befolkningen utgör både utmaningar och möjligheter. Forskning och utveckling måste ske i nära relation med industrin. Sådana satsningar bör prioriteras från statligt håll.

Kvinnors innovation är ett ofta eftersatt område. Det behövs såväl en jämställd forskningspolitik som en jämställd innovationspolitik. Många av de bidrag som finns för innovation och försöksstudier visar på en viss snedfördelning och många berörda kvinnor upplever svårigheter. Regeringen bör prioritera jämställdhetsarbetet i relation till statliga finansiärer och kreditgivare för att leda vägen, där man bör rikta fokus på bemötande och hantering av ärenden rörande kvinnors innovation men också se över hur bidragen fördelas.

Regeringen bör utreda införandet av ett mål om att av samtliga statligt finansierade forsknings- och innovationsbidrag ska högst hälften gå till män. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I en värld där tillgången på råvaror blir allt knappare och miljöutmaningarna allt större blir innovationer och produkter med högre förädlingsvärde, återvinning och lägre resursförbrukning allt viktigare. Inom mineralområdet t.ex. så finns det behov av att forska mer kring återvinning av gruvavfall. För att utöka möjligheten till en återvinningsbransch inom mineralsektorn så krävs det fler incitament från samhället. Ett av incitamenten är att rikta mer resurser till den typen av forskning. I dag får återvinningsindustrin ungefär en fjärdedel av forskningsmedlen som gruvindustrin får.

Utöver forskningsdelen så behöver regeringen skala upp arbetet med att undanröja de hinder som finns för att företag ska kunna gå från tillämpad forskning till produktion och på så sätt stärka möjligheterna till en återvinningsbransch.

Regeringen bör återkomma till riksdagen om hur man från statligt håll kan omfördela forskningsstöd för att stötta återvinningsindustrin. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Birger Lahti (V)

Lorena Delgado Varas (V)

Malcolm Momodou Jallow (V)

Ciczie Weidby (V)

Ida Gabrielsson (V)

Ilona Szatmári Waldau (V)